

УДК 796.071.4:796.5:378.937(477)

Л.В. БЕЗКОРОВАЙНА,

*кандидат педагогічних наук, доцент, докторант кафедри туризму факультету
фізичного виховання Запорізького національного університету*

ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМОЗНАВСТВА У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

У статті вивчено вітчизняний і закордонний досвід професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства, обґрунтовано необхідність та доцільність дослідження обраної проблеми на сучасному етапі розвитку України. Визначено сучасний стан професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах України, перспективні напрями та наведено авторські пропозиції щодо вирішення питань сучасної професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства.

Ключові слова: професійна підготовка, туризмознавство, майбутній фахівець з туризмознавства.

Постановка проблеми. На сучасному етапі українського суспільства підготовка фахівця нового типу потребує створення та оптимізації умов, необхідних для ефективного формування певного рівня професійних й особистісних компетенцій для продуктивного виконання майбутньої професійної діяльності. Все це повною мірою стосується також й підготовки фахівців туристичної галузі – однієї з важливих, складних і швидкозмінних видів економічної діяльності країни та світу.

Аналіз останніх досліджень. Вивченню та узагальненню теоретичних досліджень у різних напрямках туризмознавства, цілісного уявлення про туризм як багатогранного феномену сучасності, ролі й значення цього соціального інституту в житті суспільства присвятили праці українські вчені: О.О. Бейдик, Т.А. Дьорова, О.А. Кручек, О.О. Любіцева, В.С. Пазенок, Б.П. Яценко [2; 5]. Вагомим внеском у становлення української туризмологічної школи є праці доктора педагогічних наук, професора В.К. Федорченка [4; 5].

Окремі аспекти питань туризмознавства висвітлено в працях вітчизняних фахівців, а саме: формування стратегії розвитку підприємств готельного господарства (М.Г. Бойко); теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в країнах – членах Всесвітньої туристської організації (Л.В. Кнодель); економіко-географічні проблеми туризму та його ефективність (питання теорії, методики і практики) (М.П. Крачило); туризмологія: процес формування теорії туризму (О.А. Кручек); освіта в туризмі (Л.Г. Лук'янова); геопросторова організація туристичного процесу (О.О. Любіцева); готельний бізнес: теорія та практика (М.П. Мальська); конституційно-правові основи туризму в Україні (Н.А. Опанашук); теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в розвинених країнах світу (Л.В. Сакун) [1–5]. Проте, як свідчить теоретичний аналіз, проблема професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах ще не була предметом спеціального дослідження.

Робота виконана відповідно до плану НДР Запорізького національного університету.

Формулювання мети. Метою статті є вивчення професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах України.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати вітчизняний і закордонний досвід професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства, обґрунтувати актуальність і необхідність вивчення цієї проблеми.

2. З'ясувати сучасний стан професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах України.

Виклад основного матеріалу. Проблема ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах зумовлена необхідністю подолання суперечностей, які, на нашу думку, виникають між:

- потребою суспільства у кваліфікованих і компетентних фахівцях з туризмознавства та недостатнім рівнем готовності випускників означеного напрямку до професійної діяльності;
- необхідністю ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства і недостатньою розробленістю й висвітленням теоретичних та методичних засад цієї проблеми у педагогіці вищої школи;
- значним обсягом інформації з туризмознавства, що швидко змінюється в сучасних умовах світового суспільства, та відсутністю системи інформаційного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах, що не відповідає сучасним тенденціям;
- необхідністю вдосконалення процесу означеної підготовки та відсутністю достатнього рівня професійної компетентності викладачів, які здійснюють цей процес;
- необхідністю оптимізації підготовки, спрямованої на індивідуалізацію та активізацію навчального процесу в умовах навчання, орієнтованого на розвиток особистості й відсутністю необхідних організаційно-методичних умов, що забезпечують підвищення якості професійної підготовки зазначених фахівців;
- необхідністю визначення та обґрунтування організаційно-методичних умов ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства та недостатньою розробленістю педагогічних технологій, що уможливають їх реалізацію в навчальному процесі підготовки фахівців означеного напрямку.

Вважаємо, що подолання наведених суперечностей можливе за умов:

- обґрунтування теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах та визначення концепції означеної підготовки;
- аналізу зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства;
- розробки, обґрунтування та впровадження у навчальний процес вищих навчальних закладів моделі професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства, яка б враховувала специфічні особливості майбутньої професійної діяльності фахівців означеного напрямку;
- визначення, обґрунтування й створення необхідних організаційно-педагогічних умов ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства, акцентуючи увагу на різнобічності такої підготовки, пов'язуючи оволодіння майбутніми фахівцями системою професійних знань з практичними навичками, інформаційною і загальною культурою, розвитком особистих та професійних якостей.

З метою з'ясування стану професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства нами було проведено анкетування студентів і викладачів вищих навчальних закладів України, а саме: Запорізького національного університету, Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Класичного приватного університету, Запорізького національного технічного університету, Національного університету фізичного виховання та спорту України. Також опитування охоплювало фахівців підприємств та організацій туристичної галузі України: туроператора «Веста Тревел», готелів «Театральний» (ТОВ «Таврійська інвестиційна група») та «Шератон», а також туристичного агентства «ТА Магеллан».

Отже, проаналізуємо дані відповідей респондентів.

Результати відповідей студентів на питання «Чи володієте Ви знаннями щодо законодавства України про туризм?» показали, що з 601 респондентів володіють знаннями щодо законодавства України про туризм – 20,68% студентів, не володіють – 8,82, частково – 68,22, вагалися відповісти 2,28% студентів. Тож переважна більшість опитаних студентів лише частково володіють знаннями щодо законодавства України про туризм.

На питання «Чи володієте Ви знаннями щодо міжнародних договорів й угод з туризму, в яких бере участь Україна?» результати відповідей студентів були такими: володіють знаннями щодо міжнародних договорів й угод з туризму, в яких бере участь Україна 12,88% студентів, не володіють – 23,66, частково – 51,51, вагалися відповісти 11,95% студентів. Переважна більшість опитаних студентів лише частково володіють знаннями щодо міжнародних договорів й угод з туризму, в яких бере участь Україна.

Позитивними були результати відповідей студентів на питання «Чи володієте Ви знаннями щодо історичних, природних, культурних пам'яток України та країн світу?», а саме: володіють такими знаннями 61,06% студентів, не володіють – 1,57, частково – 24,85, вагалися відповісти 1,60% студентів. Тож переважна більшість студентів володіють знаннями щодо історичних, природних, культурних пам'яток України та країн світу (рис. 1).

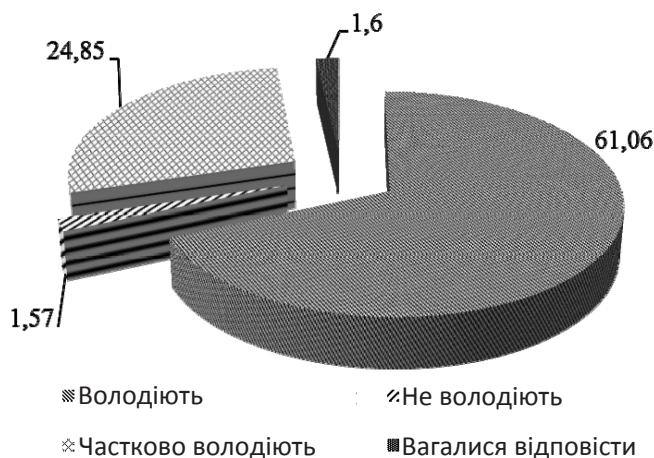

Рис. 1. Розподіл відповідей опитаних студентів на питання «Чи володієте Ви знаннями щодо історичних, природних, культурних пам'яток України та країн світу?» (%)

У той же час результати відповідей студентів на питання «Чи володієте Ви знаннями щодо традицій, географії та клімату зарубіжних країн?» показали, що володіють такими знаннями 43,28% студентів, не володіють – 1,79, переважна більшість, а саме 53,64%, лише частково володіють цими знаннями, вагались відповісти 1,29% студентів (рис. 2).

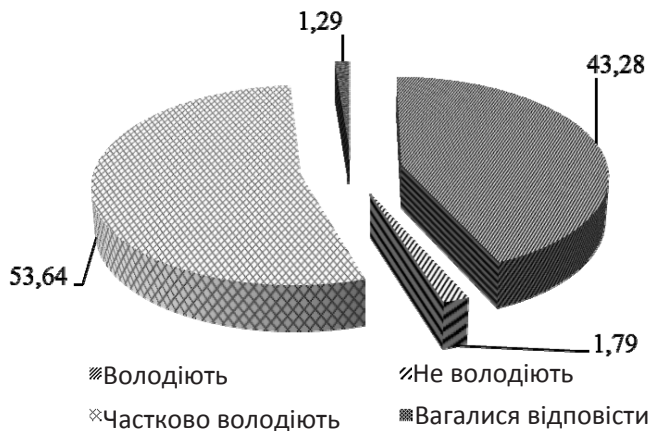

Рис. 2. Розподіл відповідей опитаних студентів на питання «Чи володієте Ви знаннями щодо традицій, географії та клімату зарубіжних країн?» (%)

Також на питання «Чи володієте Ви знаннями щодо систем класифікацій та схем роботи з готелями, санаторіями?» відповіді були такими: володіють цими знаннями лише 34,68% студентів, не володіють – 13,12, частково – 48,41, вагалися відповісти 3,80% студентів. Тож, на жаль, значна кількість студентів лише частково володіють знаннями щодо систем класифікацій та схем роботи з готелями, санаторіями.

На схвалення заслуговують результати відповідей студентів на питання «Чи володієте Ви знаннями щодо об'єктів громадського харчування, розваг, оздоровчих та спортивних установ?» а саме: володіють цими знаннями 53,97% студентів, не володіють – 3,98, частково – 37,52, вагалися відповісти 4,53% студентів.

Проте результати відповідей студентів на питання «Чи володієте Ви знаннями щодо роботи консульсько-візових служб в Україні?», а саме: володіють цими знаннями лише 17,72% студентів, не володіють – 30,06, переважна більшість частково володіє цими знаннями – 45,27%, вагалися відповісти 6,95% студентів, засвідчили про негативний стан сучасної професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах України.

Також результати відповідей студентів на питання «Чи володієте Ви знаннями щодо валютного і митного контролю?» показали, що: володіють цими знаннями 22,51% студентів, не володіють – 20,89, частково – 52,18, вагалися відповісти 4,42% студентів. Тож, на жаль, значна кількість студентів лише частково володіють знаннями щодо валютного і митного контролю.

На превеликий жаль, результати відповідей студентів на питання «Чи володієте Ви знаннями щодо кон'юнктури туристського ринку?» показали, що володіють цими знаннями лише 15,77% студентів, не володіють – 30,14%, частково – переважна більшість, а саме 44,00% студентів, вагалися відповісти 10,05% студентів.

Результати відповідей студентів на питання «Чи володієте Ви знаннями з основ маркетингу і реклами?» показали, що: володіють цими знаннями 22,51% студентів, не володіють – 20,89, частково – 52,18, вагалися відповісти 4,42% студентів. Тож, на жаль, ми відзначили, що переважна кількість студентів лише частково володіють знаннями з валютного і митного контролю. Проте здобуття цих знань є необхідною умовою формування готовності майбутніх фахівців з туризмознавства у процесі професійної підготовки у вищих навчальних закладах (рис. 3).

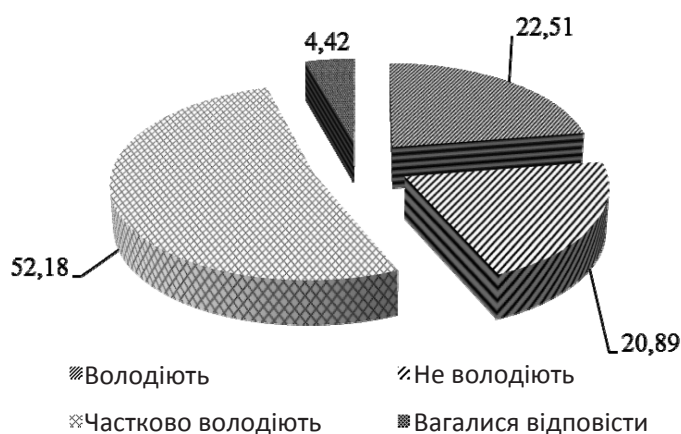

Рис. 3. Розподіл відповідей опитаних студентів на питання «Чи володієте Ви знаннями з основ маркетингу і реклами?» (%)

Результати відповідей студентів на питання «Чи володієте Ви знаннями щодо оформлення путівок, ваучерів, страхових полісів туристів?» показали, що володіють цими знаннями лише 24,98% студентів, не володіють – 31,46, частково володіє переважна більшість, а саме – 36,47% студентів, вагались відповісти 6,41% студентів.

Важливими для нашого дослідження є результати відповідей викладачів на питання «Чи вважаєте Ви за потрібне оволодіння майбутніми фахівцями з туризмознавства в процесі навчання навичками з техніки бронювання та продажу туристського продукту?», які засвідчили, що переважна більшість викладачів 94,32% вважають за потрібне оволодіння майбутніми фахівцями з туризмознавства в процесі навчання означеними навичками, не вважають – 1,59, частково – 4,10, вагалися відповісти 0,00% викладачів.

На питання «Чи потребує, на Вашу думку, вдосконалення система професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах України?» фахівці відповіли так: потребує – 94,24% фахівців, не потребує – 0,00, частково потребує – 5,76, вагалися відповісти 0,00% фахівців. Тож переважна більшість опитаних фахівців вважають, що система професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах України потребує вдосконалення.

На питання «Чи задоволені Ви існуючою підготовкою майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах України?» результати відповідей фахівців показали, що: задоволені – 46,88% фахівців, не задоволені – 12,0, частково задоволені – 41,04, вагалися відповісти 0,00% фахівців. Результати відповідей викладачів на це ж питання розподілились таким чином: задоволені – 17,28%, не задоволені – 15,98, частково – 58,26, вагалися відповісти 8,48% викладачів. Тобто 46,88% фахівців і лише 17,28% викладачів задоволені існуючою підготовкою майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах України, що підтверджує актуальність та доцільність досліджуваної нами проблеми.

Тож у підсумку результати анкетування, безумовно, підтверджують взагалі недостатній рівень готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності та своєчасність й значущість проведення дослідження.

Висновки. Таким чином, теоретичний аналіз обраної проблеми підтвердив актуальність й необхідність більш ретельного вивчення професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства. Здійснений аналіз сучасного стану означеної підготовки підтвердив її недостатній рівень, важливість глибокого вивчення, вдосконалення та оптимізації. Вивчення обраної проблеми є актуальним і доцільним на сьогодні. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні інших аспектів означеної підготовки.

Список використаних джерел

1. Кнодель Л.В. Теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в країнах-членах всесвітньої туристської організації: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л.В. Кнодель. – Тернопіль, 2007. – 41 с.
2. Кручек О.А. Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки / О.А. Кручек. – 2011. – Вип. 11. – С. 112–126.
3. Сакун Л.В. Теория и практика подготовки специалистов сферы туризма в развитых странах мира: монография / Л.В. Сакун; Межрегиональная академия управления персоналом. – К.: МАУП, 2004. – 398 с.
4. Смолій В.А. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / В.А. Смолій, В.К. Федорченко, В.І. Цибух / Передмова В.М. Литвина. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. – 372 с.
5. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму: монографія / О.А. Кручек, Т.А. Дьорова, О.О. Любіцева та ін.; кер. проекту В.С. Пазенок, В.К. Федорченко. – Київ: Академія, 2013. – 368 с.

References

1. Knodel, L.V. (2007). *Teoriia i praktyka pidhotovky fakhivtsiv sfery turyzmu v krainakh-chlenakh vsesvitn'oi turysts'koi orhanizatsii* [Theory and practice of training specialists in tourism in member countries of the World Tourism Organization]. Synopsis of Thesis for obtaining sciences. Degree. ped. Sciences. Ternopil. 41 p. (In Ukrainian).
2. Kruchek, O.A. (2011). Scientific notes Kyiv University of Tourism, Economics and Law. Series: Philosophy. Issue 11. pp. 112-126. (In Ukrainian).
3. Sakun, L.V. (2004). *Teorija i praktika podgotovki specialistov sfery turizma v razvityh stranah mira* [Theory and practice of specialists training in the sphere of tourism in different countries

of the world]. Monograph. *Mezhrehionalnaya academy management personnel* [Interregional Academy of Personnel Management]. Kyiv: MAUP Publ. 398 p. (In Ukrainian).

4. Smoliy, V.A., Fedorchenko, V.K., Tsybuh, V.I. (2006). *Entsyklopedychnyj slovnyk-dovidnyk z turyzmu* [Collegiate Explanatory Dictionary on Tourism]. Kyiv: Word Publishing House. 372 p. (In Ukrainian).

5. Kruchek, A.A., Dorova T.A., Lyubitseva O.O. (et al). (2013). *Turyzmolohiia: kontseptual'ni zasady teorii turyzmu* [Turizmology: conceptual basis of the theory of tourism]. Monograph. Kyiv: Academy Publ. 368 p. (In Ukrainian).

В статье изучен отечественный и зарубежный опыт профессиональной подготовки будущих специалистов по туризмоведению. Обоснована необходимость и целесообразность исследования данной проблемы на современном этапе развития Украины. Проанализировано современное состояние профессиональной подготовки будущих специалистов по туризмоведению в высших учебных заведениях Украины. Рассмотрены аспекты, связанные с проблемой исследования, определены перспективные направления и авторские предложения по решению выявленных вопросов.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, туризмоведение, будущий специалист по туризмоведению.

Domestic and foreign experience of professional training of future masters in tourism is analyzed. The necessity and feasibility of studying this issue at the current stage of development of Ukraine is grounded. The current state of professional training of future masters in tourism at higher educational institutions of Ukraine is discussed. The author analyzes the problem of professional training of future masters in tourism in pedagogical theory. The author also reveals the promising areas and suggests addressing specific issues related to advanced professional training of future masters in tourism.

Key words: professional training, tourism, future masters in tourism studies.

Одержано 28.01.2016.